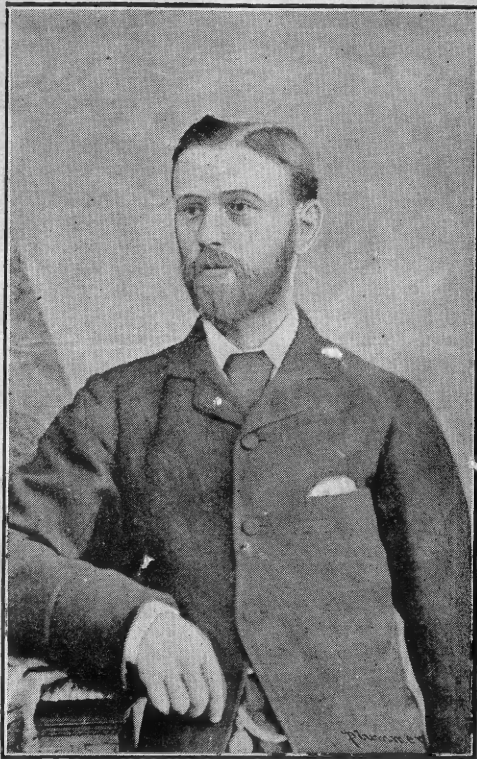

W. 3. 6014

20.

MARVNAD
DR. J. H. JONES,
TALYSARN.

Hywel
GAN
H. E. JONES, (HYWEL CEFNI.)
TALYSARN.

ARGRAFFWYD GAN G. LEWIS.

[? 1893]

MARWNAD
DR. J. H. JONES,
TALYSARN.

GAN
H. E. JONES, (HYWEL CEFNI.)
TALYSARN.

ANWYL DDARLLENYDD

Ysgrifenydd y bryddest hon o barch calon i'r Gwrthrych, ac mewn hiraeth dwys ar ei ol. Anfonwyd hi i Gystadleuaeth Gadeiriol Talysarn, Dydd Iau Dyrchafael 1893. Rhestrwyd hi yn ail allan o wyth o ymgeiswyr. Cghoeddir hi mewn hyder y bydd iddi ddwyn fy nghymydogion, ac eraill, i gymundeb agosach a'n diweddar Feddyg, a thrwy hyny i deimlo dylanwad adfywiol prydfertiwch ei gymeriad.

YN DDIFFUANT

H. E. JONES,

(Hywel Cefni.)

21 OCT 1997

PRYDDEST.

Collais lawer cyfaill ffyddlon
Yn y beddrod tywyll llaith,
Fuont imi drwy'u rhinweddau
Yn gynhorthwy ar fy nhaith;
Teimlais ofid yn fy llethu,
Wrth eu hebrwng dân fy nghlwy,
Ae fe welwyd dagrau heilltion
Ar fy nghruddiau yn genhadon
Hiraeth dwys am danynt hwy.

Ond yn awr o'm holl gyfeillion
Mae'r ffyddlonaf un a fu
Wedi' ngadael yn yr anial,
Yn yr anial tywyll du,
'Rwyf yn wylo megys plentyn
Ar ol colli'r ffordd y nos;
Wrth ei gofio hiraeth gyfyd
Wyll i lanw nen fy mywyd
Guddia wên pob seren dlos.

Gwelaf ef, a llygaid adgof,
Ar hen aelwyd Tanybryn
Yn ganolbwynt serch y teulu
'N wyl a gwiw fel angel gwyn,
Gofal tad a mam rhinweddol
Iddo megys mur o dân,—
Haul y gwynfyd arno'n gwenu,
Yntau'n dirf, gan iraidd dyfu
Mewn prydfferthwch pur a glân.

El rinweddau a flodeuent
O dan bwys awelon nêf;
Swm nefolaf cyfarwyddyd
Fyddai ar ei glustiau ef:
Ffrwythau teg ac aeddfed arno
Yn doreithiog faeth a fu,
Gan addurno ei gymeriad,
A dwyn delw yr hyfforddiad
Gafodd pan yn blentyn cu.

Magwyd ef yn swm ergydion
Llech-chwarelau Gwalia wên,
Gwela'r hen fynyddau'n dyrchu
Mewn arddunedd uwch ei bèn:
Dan ddylanwad ei amgylchoedd,
Tua'r chwarel aeth yn llon,
Ond yn fuan, bân fynyddau
Serth a chribog anhawsderau,
Ercael addysg, ddringai John.

Cyrhaeddodd Goleg Bangor
Panoedd yn ieuange iawn,
Ac arwydd amlwg roddodd
O'i fyw athrylith lawn;
Aeth drwy yr arholiadau
Yn athraw hardd ei foes,
A'i ogwydd at ddaioni
Yn llanw boreu'i oes.

Aeth dros hen Afon Fenai
I Lanfair ger ei lli;
Ac yno ymsefydlodd
Yn athraw uchel fri:

Ei ddelw a argraffodd

Ar foesau'r plant cyn hir,
Mewn eglur lythyrenau
Lledneisrwydd cymeriadau,
Ac ufuddhau i'r gwir.

Hen wlad y Menyg gwynion

Ai'n wynach drwyddo ef,
Ar hyd y llwybrau gerddai
Y tyfai blodeu'r nef.
Dylanwad ei gymeriad
Sy'n tros trwy y tir,
Ei fywyd ymaberthol
Ddatguddiai gristion gwir.

Yn ardal hoff Ffestiniog,

Yn llaw Rhagluniaeth nef,
Yn ngrym ei ddysg a'i allu,
I fri esgynai ef.
Hyd risiau ei ddyrchafiad
Diysgog ddringo wnai,
A dymuniadau goreu
Yr ardal oll a gai.

Yn ysgol Tanygrisiau

Ymroi i lafur wnaeth,
Fel gweithiwr egwyddorol
I'w ddyledswyddau'n gaeth:
Dylanwad haul y gwanwyn
Yn deffro bryn a phant,
Oedd ei ddylanwad yntau
Ar holl feddyliau'r plant.

'Roedd ef yn weithiwr dyfal
 Egniol drwy ei ddydd,
 Ei ysbryd byw brwdfrydig
 Ddadguddiai nerthol ffydd,
 Yr oedd ei fywyd gwerthfawr
 Yn llawn o drydan byw,
 Gyflenwai hoender newydd
 I lawer meddwl gwyw.

Anniwall oedd ei feddwl
 Yn mlaen yn ddiwyd ai,
 A sarnu anhawsderau
 Y ffordd y cerddai wnai;
 Ar fod yn feddyg medrus
 Y rhoddes ef ei fryd,
 Ac aeth yn wir-lwyddianus
 Drwy'r arholiadau i gyd.

Cofio'r wyf ei wyneb siriol
 Yn pelydru moes a dysg,
 Pan y daeth yn feddyg ieuanc
 I ymsefydlu yn ein mysg.
 Nid oedd ymfrost wâg o'i amgylch,
 Nid oedd cysgod unrhyw rith;
 Fe gychwynodd gyfnod newydd
 Puredigaeth yn ein plith.

'Roedd ei wyneb fel adlewyrch
 Gwenau Huan nef y nef,
 Ymagorai blodeu rhinwedd
 O dân wres ei gariad ef,
 Ymlonyddai môr cymdeithas
 O dan swyn ei dyner wedd,

Fel yr olew ar y tonau
Y gwasgarai eiriau hedd.

Ni sychedai am anrhydedd,
Ni newynai fyth am glod,
Ni lochesai ffug na rhodres,
Nid oedd drachwant ynddo'n bod
Tawel esgyn gris dyrchafiad
Drwy gymeriad grymus wnaeth;
Heb yn wybod iddo'i hunan
Fry i binael bri yr aeth.

Llanwai gylchoedd defnyddioldeb,
Rhoddodd urddas ar bob swydd,
Drwy egniol bur wasanaeth
Gwelwyd ef dan goron llwydd:
Uwch ac uwch fel haul y boreu
Yr esgynai'r meddyg fry,
A deffroai dyfiant gwanwyn
O fynwentau gauaf du.

Gwyddai beth oedd rhoi cydwybod
Yn mhob gwaith gyflawnai ef,
'Roedd ei fywyd dan lywodraeth
Egwyddorion Teyrnas nef
O! mor dyner oedd fel meddyg
Carai leddfu pob rhyw loes,
Gyda tharian medr a gofal
Saethau angeu draw a drces.

Ac nid gwella'r corff oedd unig
Nôd y meddyg medrus, cu,
Ond 'roedd ganddo falm, i wella
Clwyfau enaid, oddi fry;

Rhod dai sail i'r claf obeithio
 Gwel'd ei ysbryd gyda'i Ri,
 Mewn tragwyddol hoen ac iechyd
 Drwy rinweddau Calfari.

Gwyddai'r wlad am ei dosturi
 A'i haelioni gyda'r gwan;
 Nid arbedai aur nac arian
 Er ei godi ef i'r lân.
 Sylweddolodd, amcan cyfoeth,
 Nes ei roi y'mhlaid y da;
 Ariangarwch ni chyfyngodd
 Ar wasanaeth ei alluoedd;—
 Anfarwoldeb heddyw ga.

Pan y cwrddai a thylodi
 Ac arwyddion newyn trwm,
Guagia 'i logell lawer adeg
 Er mwyn *llanw* 'r cwpbwrdd llwm.
 Gyda thywel cydymde imlad
 Sychodd ddagrau truain tlawd,
 Cawsant ynddo fwy na meddyg;
 Do; fe gawsant ynddo frawd.

Pan y cwrddai y chwarelwyr
 A damweiniau yn y lle,
 'R cyntaf, yno er ymdrechu
 Cadw bywyd oedd efe:
 Nid astudia'i'r cysylltiadau
 Fyddai rhyngddo ef a hwy,
 Na, ei natur bur a'i gyrai,
 A pheryglon ddiystyrai,
 Er mwyn esmwythau eu clwy.

Pan gerddai'r newydd drwy y dyffryn hwn,
 Gan wasgar dychryn drwy yr ardal oll,
 Fel ymdaith tân drwy ganol llwyni crin,
 Fod ein cym'dogion truain, "o dan gladd,"
 Yn nghloddfa Dorothea gynt,—pan oedd
 Dolefau anobeithiol llawer mam
 A thorcalonus gri amddifaid blant
 Yn tori ar ddistawrwydd canol nos,
 Pwy welwyd yno megys angel Duw
 Yn llawn arwriaeth? Ah fy nghyfaill hoff,
 Yn beiddio y peryglon erch i gyd;
 Pan ymddattodai'r creigiau uwch ei ben,
 Pan lithrai y malurion dan ei draed,
 Gan lwyr anghofio hunan yn ei aidd,
 Efe oedd yno'n gymwynaswr dyn.

Pobpeth yr ymaflai ynddo
 Llywyddiant ai coronai ef
 Felly'n ysgol Sul Hyfrydle
 Ymddangosa'i dalent gref;
 Yno'r ydoedd yn rhagori,
 Tra meithrinai'r blodeu mād
 Fyddant eto'n perarogli
 Ar heirdd fryniau'r Ganaan Wlad.

Yn yr ysgol Sul bob amser
 Gweithio'n ddyfal bu efe,
 Teimlai'r plant ei hunain gartref
 Ond cael Doctor Jones i'r lle.
 Ysbryd addfwyn wrth naturiaeth
 Feddai at yr egin ir;
 Llawn o gariad ei gynghorion—
 Selog, eiddig dros y gwir.

Ymhyfrydai mewn gweithgarwch

Gyda'r plant ar hyd ei daith;

Sylweddolrai'r canlyniadau

O lafurio yn y gwaith:

Nid o herwydd nad oedd ganddo

Allu lanwai gylchoedd mwy,

Na, ei gariad pur angerddol

Redai'n ffrydiau attynt hwy.

Ei gysson wasanaeth i'r Ysgol Sabbothol

A dosbarth "Uwch Gwyrfai" a roddodd efe;

A thystia y golled am dano'n feunyddiol

Nad oes eto'n aros a leinw ei le.

Mor fedrus y byddai'n arholi'r ieuentyd

A'u cael hwy i sylwi yn llygad i gyd,

Cyflwynai ar unwaith ei wir gyfarwyddyd

A'i ysbryd yn obaith i'r oll ar y pryd.

Er llesgedd a lludded ymhoewai ei enaid

Yn nhwf yr ieuengoed, wrth wel'd eulleshad

Siriolai ei ysbryd, fe deimlai y gwynfyd

O'i fewn yn dygyfor wrth godi ei wlad.

A chalon agored y teithiodd drwy'r dosbarth,

A'i serch er dyrchafu yr ieuainc o hyd;

Y tyner feddyliau a garai ddiwyllio

A gwawl ei alluoedd yn brydferth i gyd.

Dyddorai ei natur wrth fynych lafurio

A dwyn y "gyfundrefn Safonau" i'w gwerth;

Dadguddiodd ei galou a'i dwfn argyhoeddiad

Mewn traethawd galluog eneiniol ei nerth;

Cyfunia'r ysbrydol a'r oll o'i gynlluniau,

A thuedd nefolaidd waelodai ei foes,

Goleuni y fendith o ddwyfol hanfodiad
Ymdorai ar gynyrch ei fyfyr drwy'i oes.

Arweinydd fu y'nglyn a phob daioni
Ei angerddolrwydd oedd dros ddynd o hyd,
I'w ddyrchu i'r lân o ddyfnder ei drueni
Y rhoddes ef ei fywyd drwyddo'i gyd.
Ei wyneb roes yn erbyn pob drygioni,
A'i galon fawr i wasanaethu'r gwir;
Dirwestiaeth ga'dd ei nerth a'i lwyr wasanaeth,
A'i holl fanteision droes yn blaid ei llwydd.
A llawer ofer *dad a mam* ysywaeth,
Yn nghrym ei gyngor wylai yn ei wydd!

Am ryddid hefyd yn ei holl arweddion -
Y dewr ymladdodd yn ei yrfa fêr,
Ei rymus egni dorai drais yn yfflon;
Yn nerth y gwir i orthrwm rhoddai hér.

Ymdeimlodd â gwerthfawredd addysg bur;
Yn ffordd dadblygiad, gwelai gymru'n awr
Yn aeddfed i dywyniad heulwen dysg
Ar flodeu tlyision ei hathrylith wiw,
Yn aelod ffyddlon o'r Bwrdd Ysgol bu,
Mewn angerddolder ysbryd gweithiai'i fryd;
Priodi dysg a chrefydd oedd ei nod.

Pan ymddirwynai'r flwyddyn
I'w therfyn ar ei thaith,
Prysurai'n cyfaill yntau
Gyflawni'i galed waith.
'Roedd gauaf oer a rhewlyd
Yn gwywo llawer gwedd;

A chwaon heintus beunydd
Yn chwythu tua'r bedd.

Ond cyrchu at ei gleifion
Yn eon ffyddiog wnai
A min picellai'r awel
Ei deimlo oll a gai:
Hen elyn y ddynoliaeth
Fanteisiodd arno'n awr,
A'i saeth anelai ato
I'w gwympo ef i lawr.

Tybio eto'rwyf ei weled
Ar ei aelwyd yn "Llwyn Onn"
Ger y tân ymblygai yno
Fel pe'n gwrando swm y dón,—
Tón hen afon angeu'n tori
Yn y cyfnos ar y lán;
Yntau fel pe'n gweled angeu'n
Dod i'w gyrchu, druan gwan.

Yno'r oedd ei fam ffyddlonaf
Yno'r oedd ei briod cu:
Minau'n methu dâl fy anadl,
Pan yn gweled angeu du
Yn ymrithio yn ei wyneb,
A phob gobaith wedi ffoi,—
Yn y beddrod tywyll, tywyll
Byddai'n fuan wedi 'i gloi.

Yno'roedd ei blant anwylgu
Yntau'n syllu arnynt hwy,
Gofid am na chawsai'u magu
Yn enynu' i farwol glwy.

Cariad wedi tori 'i galon
 Welaf ar ei dyner wedd;
 Ac er iddo geisio gwenu
 Yno 'roedd cysgodau'r bedd.

Gwelai'i deulu yn amddifaid,
 Yntau'n mynwent Penygroes;
 Gwelai'i blant, heb dad i'w magu
 A'u hyfforddi'n moreu oes:
 Yr olygfa yn sefydlog
 Sydd yn aros ger ei fron;
 Geilw'r plant er eu cofleidio,
 Tra ei ddagrau ef yn treiglo
 Yn y weledigaeth hon.

Y newydd o'i farw wasgarodd drwy'r cymoedd,
 A lleni ein pruddder ollyngwyd i lawr;
 Fel haul y ffurfafen, yn obaith y bobloedd
 Ymgiliodd, a'r t'wllwch a deimlir yn fawr:
 Ar ddiwrnod ei angladd ymgyrchai y lluoedd,
 A'r golled am dano yn daen ar eu gwedd,
 A diwrnod cyffelyb ni welodd ein Dyffryn
 Er's pan r'oed hen wron Talsarn yn y bedd.

A lluoedd alarant uwch ben ei orweddfa,
 A'u gwedd yn fynegiant i hiraeth a loes;
 "Pa le! O! pa le; mae a leinw'r adwyon?
 Yw'r distaw ofyniad ynngwyneb merch Seion;
 Yw iaith dorcalonus ei dagrau brwd gloewen:—
 Bu'n filwr diorphwys dan faner y Groes.

Mae hiraeth yn tywallt ei ddagrau yn ffrydiau
 I gadw y glaswellt yn wyrdd ar ei fedd.

Drwy hyn daw y baich oddiar ein calonau,
 A haul i belydru drachefn ar ein gwedd,
 O ! peidier ynfydu mewn tristwch ac alaeth,
 Mae bywyd dyn duwiol o afael marwolaeth.
 Mae'n fyw yn ei deulu, mewn llu drwy'r gym'dogaeth
 Mae fry yn anfarwol yn Ninas yr hedd.

Cyni eco ein cwynion—i fy nghlyw
 Gryfha 'nghlwyf yr awrhon:
 Yn creu aeth y ceir weithion
 Y lle yn wag yn Llwyn Onn.

Adeg y wylaw digalon—ydyw
 Ar aelwydydd tlodion:
 Hwy, yn brudd, sy' heb roddion
 Llaw eu nawdd yn y Llwyn Onn.

Cynydd ei iawn amcanion—a welwn
 Yn lesoli'r gweinion,
 Ac â'i lafur y cleifion
 Wnai oll yn iach yn Llwyn Onn.

Efe roes, dros y fro hon,—ei einioes,—
 Dyna'r gwir—nef wron;
 Ac heibio aeth gobeithion
 Y llu yn awr o'r Llwyn Onn.

Gwelwa yr holl ysgolion—am ei nawdd—
 Mae'n nos ar blant Seion;
 Adwy ogra eu deigrion,
 Dywylla' wnaed, i Llwyn Onn.

Anhawdd dal yn nydd y dón—heb i'r loes

Barlysu ein calon:

Llenwi lle ein llyw ÷on

Ni allai neb yn Llwyn Onn.

Nefoedd hawliai feddylion—yno'n wir

Sugna'i nerth yn gyson;

Ei grefydd hygar fu ddigon

I enill y Nef i Llwyn Onn.

Ei grefydd ddygai'r "afon"—iddo ef

Yn ddiofid weithion;

A thlysawg aeth o'i loesion

Yn llaw ei Ner o'r Llwyn Onn.

ARGRAFFWYD GAN G. LEWIS, PENYNGROES.

